

Labās prakses vadlīnijas iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei

Izdotas saskaņā ar
Trauksmes celšanas likuma
8. panta otrās daļas 5. punktu

Valsts kanceleja

2022

Saturs

Ievads.....	3
1. Kam ir jāveido iekšējā trauksmes celšanas sistēma?	5
2. Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas nodošana trešajai personai.....	7
3. Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas principi	8
4. Likuma prasību kopsavilkums (iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveide un darbība).....	9
5. Ieteikumi iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei un darbībai	9
Pamatjautājumi	10
Iekšējo trauksmes celšanas sistēmu mērķauditorija	10
Par ko var celt trauksmi iekšēji?	11
Vai trauksmes cēlējs var būt anonīms?	11
Informācijas pieejamība par organizācijas trauksmes celšanas sistēmu	11
Droša un neatkarīga mehānisma izveide un atbildīgo personu noteikšana.....	12
Trauksmes cēlēju ziņojumu saņemšanas kanāli, reģistrācija un konfidencialitāte.....	12
Atbildīgo personu noteikšana.....	13
Trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšana.....	14
Apstiprinājuma, lēmumu un informācijas par izskatīšanu nosūtīšana.....	15
Atbilstības trauksmes celšanai noteikšana.....	16
Trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšana pēc būtības.....	17
Personas datu apstrāde	17
6. Trauksmes cēlēju aizsardzība	18
7. Piemēri un noderīgi resursi	19

Ievads

Trauksmes celšana – tā ir iespēja ikvienam veicināt likumīgu, godprātīgu, atklātu un pārredzamu organizāciju darbību publiskajā un privātajā sektorā, izmantojot tiesības brīvi paust savu viedokli.

Trauksmes cēlēja mērķis ir novērst pārkāpumu, veicināt tiesiskumu un neatbilstību izskaušanu organizācijā, valstī un sabiedrībā. Tikai rūpīgas un atbildīgas trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšanas rezultātā tiks veicināta sabiedriskā doma, ka trauksmes celšana ir demokrātiski atbildīga rīcība, motivējot un iedrošinot labā ticībā celt trauksmi par pārkāpumiem, kas var kaitēt sabiedrības interesēm.¹

2022. gada 4. februārī spēkā stājās jaunais Trauksmes celšanas likums (turpmāk – likums). Jaunais likums izstrādāts, lai pārņemtu Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 23. oktobra Direktīvu (ES) 2019/1937 par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem (turpmāk – Direktīva).

Likums aptver trauksmes celšanu publiskajā un privātajā sektorā. Tajā ietverti trīs galvenie trauksmes celšanas mehānismi – iekšējā trauksmes celšanas sistēma, trauksmes celšana kompetentajai institūcijai un informācijas sniegšana publiski.

Direktīvā norādīts, ka trauksmes cēlētāji parasti jūtas drošāk, ziņojot iekšēji. Empīriski pētījumi liecina, ka vairākums trauksmes cēlēju parasti sniedz iekšējus ziņojumus organizācijā, kurā strādā. Iekšējā ziņošana ir arī labākais veids, kā informāciju nogādāt personām, kas var sekmēt sabiedrības interešu apdraudējuma agrīnu un efektīvu novēršanu.²

Izmantojot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, ziņojums nonāk vistuvāk "problēmas cēlonim" un paustās bažas var operatīvi izvērtēt, novēršot iespējamo pārkāpumu vai identificējot sistemātiska rakstura trūkumus.

---

¹ Burbecka E. Trauksmes celšanas likuma piemērošanas teorētiskie un praktiskie aspekti. Jurista Vārds, 18.06.2019., Nr. 24 (1082), 9.–14. lpp.

² Direktīvas preambulas 33. apsvērumš.

Iekšējā trauksmes celšana ir labas korporatīvās pārvaldības rīks. Tā veicina organizācijas ilgtspēju, caurskatāmību un uzticamību. Iekšējā trauksmes celšana veicina gan darbinieku, gan investoru, gan arī sadarbības partneru uzticību. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma palīdz organizācijai veidot atklātībā un neiecietībā pret pārkāpumiem balstītu iekšējo kultūru.

Šo vadlīniju mērķis ir sniegt ieteikumus efektīvai iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei un darbībai.

1. Kam ir jāveido iekšējā trauksmes celšanas sistēma?

Likumā ir noteikts **pienākums** veidot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu (5. panta pirmā daļa) šādām organizācijām:

- visas publiskās personas institūcijas;
- privāto tiesību juridiskās personas, kurās ir vairāk par 50 nodarbinātajiem (izņemot turpmāk norādītos gadījumus).

Prasību par vismaz 50 nodarbinātajiem nepiemēro un **visas organizācijas** veido iekšējo trauksmes celšanas sistēmu šādos **izņēmuma gadījumos**:

- **visas** privāto tiesību juridiskās personas finanšu un kapitāla tirgus sektorā;
- **visas** privāto tiesību juridiskās personas nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā;
- privāto tiesību juridiskās personas transporta drošības jomās, uz kurām attiecināma cita ziņošanas kārtība;³
- privāto tiesību juridiskās personas vides aizsardzības jomā, uz kurām attiecināma cita ziņošanas kārtība.⁴

(Likuma 5. panta otrā daļa un 2. panta otrā daļa).

Noteiktos gadījumos var apvienot spēkus un veidot kopīgu iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, kas attiecas uz ziņojumu saņemšanu un izskatīšanu:

- pašvaldības institūcijas, kurās ir mazāk nekā 50 nodarbināto;
- privāto tiesību juridiskās personas, kurās ir 50 līdz 249 nodarbinātie (piemēram, vidēji lieli uzņēmumi).

---

³ Cita ziņošanas kārtība aprakstīta Ministru kabineta 2022. gada 8. februāra noteikumu Nr. 96 "Noteikumi par Eiropas Savienības tiesību aktiem, par kuru pārkāpumiem ceļama trauksme vai kuros ir paredzēta cita ziņošanas kārtība" 2. pielikumā, kā arī Valsts kancelejas skaidrojumā <https://www.mk.gov.lv/lv/media/12526/download>.

⁴ Skatīt iepriekšējo zemsvītras a tsauci.

Tādējādi atbilstoši Direktīvai, **jo lielāka ir privāto tiesību juridiskā persona, jo stingrākas ir prasības.** Mazie uzņēmumi un mikrouzņēmumi, kā arī citas juridiskās personas, kurās ir mazāk nekā 50 nodarbināto, ir atbrīvoti no pienākuma veidot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, tādējādi mazinot administratīvo slogu. Šādu uzņēmumu darbinieki pārkāpumu gadījumā uzreiz vēršas kompetentajā institūcijā, izņemot tos gadījumus, ja privāto tiesību juridiskā persona, kurā ir mazāk nekā 50 nodarbināto, ir labprātīgi izveidojusi iekšējo trauksmes celšanas sistēmu (sk. turpmāk).

Privāto tiesību juridiskās personas ietver komercsabiedrības, biedrības, nodibinājumus, reliģiskās organizācijas, valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības un citas privāto tiesību juridiskās personas (turpmāk arī – privātā sektora organizācijas).

Valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības ir gan privāto tiesību juridiskās personas, gan publiskās personas institūcijas. Tādējādi visas valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības veido iekšējo trauksmes celšanas sistēmu.

Publiskajā sektorā ikvienai institūcijai ir jāveido iekšējā trauksmes celšanas sistēma, un tajā var tikt celta trauksme arī "ārēji" (kā kompetentajā institūcijā).

Atbilstoši Direktīvai iekšējā trauksmes celšanas sistēma jāveido **katrai atsevišķai juridiskai personai.**⁵

Uzņēmumu grupa, kur ir mātes un meitas uzņēmumi (filiāles),

- 1) veido iekšējo trauksmes celšanas sistēmu katrā meitas uzņēmumā (filiālē), kas ir uzskatāms par atsevišķu juridisko personu;
- 2) papildus var veidot centrālo kanālu arī mātes uzņēmumā.

Uzņēmumu grupas darbinieks atkarībā no situācijas izvēlas vienu no mehānismiem: vai nu ziņo savā darbavietā vai centrāli – mātes uzņēmumā. Abos gadījumos jānodrošina trauksmes cēlēja aizsardzība. Vidēji lielos uzņēmumos izmeklēšanu var veikt centrāli (darbavietā iesniegtu ziņojumu var nodot izskatīšanai mātes kompānijā, par to informējot trauksmes cēlēju).⁶

Starptautiski uzņēmumi (privāto tiesību juridiskās personas, kas darbojas vairākās valstīs) veido nacionālos (vietējos) ziņošanas kanālus katrā valstī. Papildus var izveidot arī vienu globālu ziņošanas kanālu uzņēmumā, taču Direktīva nepieļauj, ka ir tikai šāds viens globāls kanāls.

⁵ "...entities with their own legal personality" (6th meeting of the Commission expert group on Directive (EU) 2019/1937 on 10 November 2021).

⁶ 5th meeting of the Commission expert group on Directive (EU) 2019/1937 on 14 June 2021; 6th meeting of the Commission expert group on Directive (EU) 2019/1937 on 10 November 2021.

Iekšējo trauksmes celšanas sistēmu pēc savas iniciatīvas (labprātīgi) var veidot arī privāto tiesību juridiskās personas, kurās ir mazāk par 50 nodarbinātajiem un uz kurām pienākums to darīt neattiecas.

Iekšējo trauksmes celšanas sistēmu izveide mazās organizācijās vairo paškorekciju, organizācijas izcilību, kā arī ziņošanas kanālu pieejamību darbiniekiem un agrīnu pārkāpumu novēršanu.

Privātā sektora organizācijām, kuras veido iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, lai gan tām nav pienākuma to darīt, būtu jāievēro likuma 5. panta pirmajā un ceturtajā daļā, 7. panta piektajā, astotajā daļā un 11. pantā noteiktās prasības.⁷

Tāpat svarīgi iepazīties ar citām likumā noteiktajām prasībām, kuras attiecas uz iekšējo trauksmes celšanas sistēmu, izvērtējot, vai organizācija tās ievēros vai ne, kā arī ar Direktīvas preambulas 47.–50. apsvērumu.

Uzņēmuma lieluma novērtējumam (50 nodarbināto aprēķinam) Eiropas Komisija aicina izmantot darbinieku skaitu pēdējā apstiprinātajā grāmatvedības pārskatā, kā arī izmantot Eiropas Komisijas 2003. gada 6. maija rekomendāciju par mikrouzņēmumu, mazu un vidēju uzņēmumu definīciju.⁸

2. Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas nodošana trešajai personai

Saskaņā ar likuma 5. panta pirmo daļu privāto tiesību juridiskajai personai **iekšējās trauksmes celšanas sistēmas darbību var nodrošināt trešā persona.** Šo iespēju paredz Direktīvas 8. panta 5. punkts un papildu skaidrojums preambulas 54. apsvērumā.

Direktīvas 54. apsvērumā norādīts, ka trešajām personām varētu atļaut saņemt ziņojumus par pārkāpumiem privāto tiesību juridisko personu vārdā ar noteikumu, ka tās piedāvā atbilstīgas garantijas attiecībā uz neatkarības, konfidencialitātes, datu aizsardzības un slepenības ievērošanu. Iekšējās trauksmes celšanas sistēmu var nodot daļēji, piemēram, ziņojumu saņemšanu, apstiprinājuma nosūtīšanu, atbildīgas personas funkcijas, ziņojumu izmeklēšanu, vai pilnībā visu.

---

⁷ Direktīvas preambulas 49. apsvēruma nosaukums nosaka, ka dalībvalstis var mudināt privāto tiesību juridiskās personas, kurām ir mazāk par 50 darbiniekiem, izveidot iekšējos kanālus, tostarp nosakot prasības, kas ir mazāk preskriptīvas, nekā direktīvā paredzēts.

⁸ Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises,
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:en:PDF>

Atbildību par iekšējo trauksmes celšanas sistēmu daļa organizācija, kurai ir pienākums to veidot, un trešo pusi, kurai to nodod. Attiecīgi problēmu gadījumā trauksmes cēlētājs var vērsties gan pret darba devēju, gan pret trešo pusi. Tādējādi, nodošana trešajai pusei neietekmē trauksmes cēlēja tiesības, un trešā puse nav aizstājīga juridiskās personas atbildībai.⁹ Vienlaikus norādītā pārkāpuma novēršana (problēmas risināšana), kas tiek konstatēta izmeklēšanas rezultātā, ir pašas organizācijas atbildība. Līgumā ar trešo pusi jāatrunā neatkarības un datu aizsardzības jautājumi.

Trešās personas var būt ārēju ziņošanas platformu nodrošinātāji, ārēji konsultanti, revidenti, arodbiedrību pārstāvji vai darba ņēmēju pārstāvji, kā arī advokāti, auditori, zvanu centra pakalpojumu sniedzēji, sabiedriskās organizācijas.

Ja ir uzņēmumu grupa, trešā persona nevar būt piederīga uzņēmumu grupai (piemēram, viens no grupas uzņēmumiem). Tā var būt tikai ārēja trešā persona.¹⁰

3. Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas principi

Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidē un darbībā ievēro šādus principus:

- 1. Organizācija atbalsta atklātību un trauksmes celšanu darbavietā, nevis attur no šādas rīcības.**
- 2. No brīža, kad saņemts trauksmes cēlēja ziņojums, trauksmes cēlēja identitāte netiek izpausta nepilnvarotām personām.**
- 3. Trauksmes cēlētājs godprātīgi un atbildīgi izvērtē, vai sniegtā informācija ir patiesa un uzticama.**
- 4. Organizācija nepieļauj, ka darbinieks, kurš ir cēlis trauksmi, cieš no represijām vai nosodošas attieksmes ziņošanas dēļ.**
- 5. Organizācijā ir viegli pieejama informācija par trauksmes celšanas iespējām.**
- 6. Ikvienu trauksmes cēlēju informē par viņa ziņojuma saņemšanu un izskatīšanu.**

---

⁹ 6th meeting of the Commission expert group on Directive (EU) 2019/1937 on 10 November 2021.

¹⁰ 6th meeting of the Commission expert group on Directive (EU) 2019/1937 on 10 November 2021.

7. Trauksmes cēlēju ziņojumi tiek rūpīgi un atbildīgi izvērtēti un uz pārkāpumiem tiek reaģēts.

4. Likuma prasību kopsavilkums (iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveide un darbība)

Likumā noteiktās prasības iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei:

- nodarbinātajiem ir **iespēja droši ziņot** par pārkāpumiem;
- nodarbinātajiem tiek **garantēta aizsardzība**;
- organizācijā ir **viegli pieejama informācija** par iekšējo trauksmes celšanas sistēmu.

(Likuma 4. panta ceturtdaļa un 5. panta ceturtdaļa).

Privāto tiesību juridiskās personas piemēro šādas prasības saņemto trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšanā:

- nekavējoties, bet ne vēlāk kā septiņu dienu¹¹ laikā nosūta trauksmes cēlējam **ziņojuma saņemšanas apstiprinājumu**;
- septiņu dienu laikā **izvērtē ziņojuma pirmšķietamo atbilstību** likumā noteiktajām trauksmes celšanas pazīmēm un pieņem lēmumu par iesnieguma atzīšanu vai neatzīšanu par trauksmes cēlēja ziņojumu;
- **informē par pieņemto lēmumu** triju dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas;
- **trauksmes cēlēja ziņojumu izskata pēc būtības**;
- **informē par izskatīšanas gaitu** divu mēnešu laikā no dienas, kad personas iesniegums atzīts par trauksmes cēlēja ziņojumu;
- pēc ziņojuma izskatīšanas pabeigšanas **informē par konstatētajiem faktiem un pieņemto lēmumu vai veiktajām darbībām**.

(Likuma 7. panta pirmā, otrā, piektā, septītā un astotā daļa).

5. Ieteikumi iekšējās trauksmes celšanas sistēmas izveidei un darbībai

---

¹¹ 7 ka lēndāra dienas.

Pamatjautājumi

1. Iekšējo trauksmes celšanas sistēmu paredz kā procedūru, kuru apraksta iekšējās kārtības dokumentā (esošā vai jaunā). Piemēram, izstrādā procedūru, vadlīnijas, politikas dokumentu.

2. Iekšējo trauksmes celšanas sistēmu veido sasaistē ar citām iekšējās kontroles, korupcijas novēršanas, ētikas un atbilstības procedūrām, kā arī vienlaikus nodrošina, ka ir skaidrs apstiprinājums par saņemšanu un nosūtīts lēmums par atzīšanu, lai vajadzības gadījumā personu var identificēt kā trauksmes cēlēju.

3. Procedūru iekšējai ziņošanai ieteicams veidot pēc apspriešanās ar darbiniekiem vai viņu pārstāvjiem. Tāpat lietderīgi to apspriest ar organizācijas vadību un citām ieinteresētajām pusēm, kurām ir nozīmīga loma sistēmas efektīvā darbībā un uzticamības nodrošināšanā.

Iekšējo trauksmes celšanas sistēmu mērķauditorija

4. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma, pirmkārt, ir paredzēta organizācijas darbiniekiem – tiem, kuri ikdienā strādā šajā organizācijā. Darbiniekiem tiek dota iespēja informēt darba devēju par pārkāpumiem, kurus tie novēro, veicot savus darba pienākumus. Tieši darbinieki var laikus pamanīt iespējamus pārkāpumus un, pateicoties savām profesionālajām zināšanām un pieredzei, novērtēt to bīstamību.

5. Iekšējā trauksmes celšanas sistēma paredzēta personām, kuras organizācija nodarbina (piemēram, uz uzņēmuma līguma pamata) vai kuras organizācija nolīgusi, lai tai sniegtu pakalpojumu vai veiktu tās labā darbu, jo arī šīs personas darba ietvaros var novērot pārkāpumus organizācijas darbībā.

"Fiziskā persona, kas sniedz pakalpojumu" ir jāvērtē pēc būtības, analizējot, vai personai ir reāli iespējams piekļūt informācijai, kas var norādīt uz iespējamo pārkāpumu (ierašanās privāto tiesību juridiskās personas telpās, sadarbība ar privāto tiesību juridiskajā personā strādājošajiem darbiniekiem klātienē vai attālināti, iespēja piekļūt privāto tiesību juridiskās personas dokumentiem u. c.).

6. Organizācijai par tās darbībā novērotajiem pārkāpumiem var ziņot akcionāri un personas, kuras vada vai pārrauga organizācijas darbību. Par iespējamu pārkāpumu var ziņot fiziskās personas, kas ar organizāciju dibina tiesiskās attiecības (piemēram, kandidāts darba intervijā, pakalpojumu sniedzējs pirms līguma slēgšanas procesa), iziet praksi vai veic brīvprātīgo darbu. Par pārkāpumu var ziņot gan darba izpildes laikā, gan pēc darba pabeigšanas.

Par ko var celt trauksmi iekšēji?

7. Darbinieks atkarībā no situācijas brīvi izvēlas, vai celt trauksmi iekšēji (darba vietā) vai ārēji (kompetentajā institūcijā). Lai atvieglotu darbinieka izvēli, iekšējās trauksmes celšanas sistēmas dokumentā indikatīvi norāda, kādi būtu pārkāpumi, par kuriem var ziņot iekšēji (piemēram, iekšējās kārtības, organizācijas ētikas kodeksa, darba drošības pārkāpumi, pārkāpumi organizācijas darba procesos, dažādu profesionālu normu neievērošana).

8. Darbiniekiem norāda, ka sūdzības par personiskiem konfliktiem starp ziņojošo personu un citu personu vai līdzīgas situācijas, kas neatbilst likuma izpratnei, var tikt novirzītas izskatīšanai atbilstoši citām procedūrām.

9. Organizācija norāda, ka noteiktos gadījumos ieteicams uzreiz vērsties kompetentajā valsts vai pašvaldības institūcijā (piemēram, draudi videi, veselībai).

Vai trauksmes cēlējs var būt anonīms?

10. Anonīma ziņošana likumā nav paredzēta. Organizācija var pieņemt anonīmus ziņojumus pēc savas iniciatīvas. Piemēram, finanšu sektorā var pieņemt anonīmus ziņojumus.

11. Neatkarīgi no tā, ka likumā nav paredzēta anonīma ziņošana, gadījumā, ja anonīmais ziņotājs vēlāk tiek identificēts kā trauksmes cēlējs, uz viņu attiecas likumā noteiktās aizsardzības garantijas, tostarp aizsardzība pret nelabvēlīgām sekām.

Informācijas pieejamība par organizācijas trauksmes celšanas sistēmu

12. Informācija par iekšējo trauksmes celšanas sistēmu ir viegli atrodama. Darbinieks par to var uzzināt organizācijas telpās, iekštīklā vai informācija tam ir nosūtīta uz e-pastu. Informāciju var iekļaut darbinieku mācībās, veidot izdales materiālus, lūgt struktūrvienību vadītājiem izplatīt informāciju.

13. Uzsākot darba attiecības, darbinieku informē par organizācijas iekšējo trauksmes celšanas sistēmu un lūdz parakstīties par iepazīšanos ar minēto sistēmu, dokumentu pievienojot darbinieka lietai. Informācija par trauksmes celšanas sistēmu var tikt ietverta darba līgumā.

14. Par jaunu (vai pilnveidotu) iekšējo trauksmes celšanas sistēmu darbiniekus informē centralizēti.

15. Informācija par iekšējo trauksmes celšanas kārtību ir pieejama akcionāriem, sadarbības partneriem un citām personām, kuras, veicot darbu šīs organizācijas labā vai kontekstā ar organizācijas darbības pārvaldību, novēro kādu pārkāpumu un vēlas par to informēt organizāciju.

16. Organizācija var sniegt informāciju par trauksmes celšanu (apkopotā veidā) gada pārskatā, ilgtspējas pārskatā, nefinanšu paziņojumā, paziņojumā par korporatīvo pārvaldību, tīmekļvietnē. Tādējādi tiek veidota pozitīva reputācija un uzticamība, kā arī uzņēmums proaktīvi sniedz informāciju, ka tā iekšējā trauksmes celšanas sistēma ir izveidota un darbojas.¹²

17. Trauksmes cēlēju kontaktpunkts (Valsts kanceleja), apkopojot informāciju gada pārskatam par trauksmes celšanu un trauksmes cēlēju aizsardzību, var lūgt informāciju par iekšējo trauksmes celšanas sistēmu izveidi un saņemto ziņojumu skaitu.

Droša un neatkarīga mehānisma izveide un atbildīgo personu noteikšana

"Privāto tiesību juridiskā persona nodrošina droša un neatkarīga mehānisma izveidi trauksmes cēlēju ziņojumu iesniegšanai un izskatīšanai un nosaka atbildīgās personas."

(Likuma 4. panta ceturtnā daļa).

Trauksmes cēlēju ziņojumu saņemšanas kanāli, reģistrācija un konfidencialitāte

18. Organizācija izveido drošu trauksmes cēlēju ziņojumu saņemšanas kanālu (vienu vai vairākus):

- e-pasta adrese (īpaši trauksmes cēlēju ziņojumiem);
- atbildīgās personas e-pasta adrese;
- iespēja iesniegt ziņojumu tiešsaistē;
- pastkaste organizācijas telpās;
- mutiski/klātienē.

19. Organizācija nosaka trauksmes cēlēju ziņojumu reģistrācijas kārtību. Šos ziņojumus reģistrē atsevišķi no kopējās lietvedības (pieeja ir tikai atbildīgajām personām). Reģistrējot ziņojumu, norāda iesniegšanas datumu un ziņojuma identifikatoru.

---

¹² 2022. gadā stājās spēkā prasības publiskām kapitālsabiedrībām sagatavot un publicēt nefinanšu paziņojumu un paziņojumu par korporatīvo pārvaldību. Nefinanšu paziņojumā nepieciešams iekļaut informāciju par ar darbiniekiem saistītajiem aspektiem, pretkorupcijas un kukuļošanas novēršanas pasākumiem. No 2022. gada lielajām publisko personu kapitālsabiedrībām ir pienākums publicēt paziņojumu par korporatīvo pārvaldību atbilstoši jaunajam *Korporatīvās pārvaldības kodeksam*, ietverot novērtējumu par iekšējās kontroles sistēmu.

20. Trauksmes cēlēja ziņojumu uzglabā un ar to rīkojas drošā veidā, ievērojot gan trauksmes cēlēja, gan jebkuras ziņojumā minētās trešās personas identitātes konfidencialitāti. Trauksmes cēlēja identitāti uzzina tikai atbildīgās personas, kurām tas ir nepieciešams ziņojuma izskatīšanai vai personas aizsardzībai. Ziņojumā pseidonimizē informāciju, kura liecina par trauksmes cēlēja identitāti.

Atbildīgo personu noteikšana

21. Organizācija izraugās atbildīgās personas – *neitrālas* personas vai struktūrvienības, kas ir kompetentas veikt nākamajā punktā norādītās darbības. Ieteicams, ka atbildīgās personas ir ar *labu reputāciju* un *pietiekamu darba pieredzi*. Atbildīgajām personām ir iespējami liela autonomija un iespēja tieši ziņot organizācijas vadībai.¹³

22. Direktīvā atzīmēts, ka privāto tiesību juridiskajā personā to personu vai struktūrvienību izraudzīšana, kuras būtu jāieceļ kā vispiemērotākās, lai saņemtu ziņojumus un veiktu turpmākus pasākumus, ir atkarīga no juridiskās personas uzbūves, bet jebkurā gadījumā to funkcijām vajadzētu būt tādām, kas spēj nodrošināt *neatkarību* un *interesešu konflikta neesību*.¹⁴

23. Mazākās organizācijās šo funkciju varētu papildus pildīt uzņēmuma amatpersona, kura var tieši ziņot organizācijas vadībai, piemēram, galvenais atbilstības inspektors vai personāldaļas speciālists, par integritāti atbildīgā amatpersona, juridiskā dienesta vai privātās dzīves aizsardzības amatpersona, finanšu direktors, galvenais revidents vai valdes loceklis.¹⁵

24. Attiecībā uz privātā sektora juridiskajām personām likumā noteikts, ka atbildīgā persona ir nodarbinātais, kurš veic kādu no šādiem pienākumiem:

- saņemt un reģistrēt personas iesniegumu;
- izvērtēt iesnieguma atbilstību trauksmes cēlēja ziņojumam un pieņemt attiecīgu lēmumu;
- pseidonimizēt trauksmes cēlēja personas datus;
- nodrošina saziņu ar trauksmes cēlēju;
- izskata trauksmes cēlēja ziņojumu.

---

¹³ "Enterprises should appoint high level personnel of undisputable repute and extensive work experience to be in charge of the management and administration of their whistleblowing units or ombudsservice. This personnel should be given a large autonomy within the enterprise and report to the highest echelon possible within the group." Starptautiskās Tirdzniecības palātas Trauksmes ceļšanas vadlīnijas <https://iccwbo.org/publication/icc-guidelines-on-whistleblowing>

¹⁴ Direktīvas preambulas 56. apsvērumš.

¹⁵ Direktīvas preambulas 56. apsvērumš.

25. Atbildīgās personas, kuras izskata trauksmes cēlēja ziņojumu, var noteikt katrā gadījumā atsevišķi. Tā kā pēc satura ziņojumi ir atšķirīgi, objektīvu iemeslu dēļ ne visus var izskatīt viena persona (strukturvienība) (piemēram, zināšanu, pilnvaru trūkums). Viena no iespējām ir uzdot trauksmes cēlēja ziņojumu izskatīt kopīgi par trauksmes celšanu atbildīgajai personai un attiecīgās jomas speciālistam (atbilstoši saturam).

26. Pirms trauksmes celšanas paredz iespēju **saņemt konsultāciju**. Konsultāciju var sniegt atbildīgās personas, arodbiedrība. Vēlams paredzēt iespēju saņemt anonīmu konsultāciju, piemēram, e-pastā vai pa īpaši norādītu tālruni, lai darbinieks var vērsties šaubu gadījumā, arī nenorādot savu vārdu.¹⁶

Trauksmes cēlēja ziņojuma iesniegšana

27. Saskaņā ar likumu trauksmes cēlējs ziņojumā norāda vārdu, uzvārdu, kontaktinformāciju un paraksta to (pašrocīgi, ar elektronisko parakstu vai autentificējoties).

28. Trauksmes cēlējs ziņojumu var iesniegt rakstiski. Ziņojumu var iesniegt, aizpildot veidlapu.¹⁷ Šo veidlapu ir izstrādājusi Valsts kanceleja atbilstoši likuma 8. pantam. Organizācija to var piemērot atbilstoši savām vajadzībām. Trauksmes cēlējs ziņojumu var iesniegt arī brīvā formā.

29. Trauksmes cēlēja ziņojumu var iesniegt arī mutiski. Direktīva paredz trīs mutiskas ziņošanas veidus: tiekoties klātienē, zvanot pa tālruni vai ierakstot balss ziņu (balss pasts).

30. Trauksmes cēlēju lūdz norādīt faktus un personu vārdus, ja iespējams. Trauksmes cēlējs ziņojumam pievieno dokumentu kopijas vai citus pierādījumus (piemēram, fotogrāfijas, e-pasta sarakstes kopijas), ja tādi ir viņa rīcībā.

---

¹⁶ *Equinor (Statoil)* ir ētikas palīdzības tālrunis, uz kuru var zvanīt darbinieki par ētikas un juridiskiem jautājumiem, tajā skaitā anonīmi. *Deutsche Bank Group* darbojas integritātes tālrunis, bet grupas Amsterdamas filiālē ir konfidenciāls e-pasts un pieejamas konfidenciālas konsultācijas.

¹⁷ <https://trauksmescelejs.lv/iesniegt-trauksmes-celsanas-zinojumu> (Lejupielādēt veidlapu).

31. Lai dokumentētu mutisku ziņojumu, ja tiek izmantots **tālrunis bez ieraksta iespējām**, privāto tiesību juridiskajām personām ir tiesības dokumentēt šo ziņojumu sarunas protokolā, kuru raksta atbildīgās personas. Lai dokumentētu mutisku ziņojumu, ja tiek izmantots **tālrunis ar ieraksta iespējām**, privāto tiesību juridiskajām personām ir tiesības veikt sarunas ierakstu pastāvīgā un izgūstamā formā vai veikt pilnīgu un precīzu sarunas pierakstu, ko sagatavojušas atbildīgās personas. Lai dokumentētu mutisku ziņojumu, kas iesniegts **tikšanās laikā klātienē**, veic šīs tikšanās pierakstu (var veikt ierakstu pastāvīgā un izgūstamā formā vai precīzu tikšanās protokolu, kuru sagatavo atbildīgās personas). Trauksmes cēlējam dod iespēju pārbaudīt, izlabot un apstiprināt mutiski iesniegtu trauksmes cēlēja ziņojumu un lūdz parakstīt to.

Apstiprinājuma, lēmumu un informācijas par izskatīšanu nosūtīšana

32. Trauksmes cēlējam nosūta **ziņojuma saņemšanas apstiprinājumu** ne vēlāk kā **septiņu dienu laikā** pēc tā saņemšanas.¹⁸ Ja ziņojums iesniegts klātienē, izsniedz apstiprinājumu, piemēram, ziņojuma kopiju ar datuma norādi un reģistrācijas apstiprinājumu.

33. Saņemot trauksmes cēlēja ziņojumu, izvērtē tā atbilstību trauksmes celšanas pazīmēm (skatīt turpmāk). Pēc tam atbildīgā persona nosūta **lēmumu par iesnieguma atzīšanu vai neatzīšanu par trauksmes cēlēja ziņojumu**.

34. Likumā noteikts pienākums **divu mēnešu laikā no dienas, kad personas iesniegums atzīts par trauksmes cēlēja ziņojumu, informēt trauksmes cēlēju par trauksmes cēlēja ziņojuma izskatīšanas gaitu**. Svarīgi iespējami visaptveroši informēt trauksmes cēlēju par ziņojuma izskatīšanas gaitu un turpmākajiem pasākumiem. Svarīgi parādīt, ka problēma tiek risināta, tādējādi veicinot uzticēšanos visas trauksmes cēlēju aizsardzības sistēmas efektivitātei. Tas arī samazina iespējamību, ka tiks iesniegti nevajadzīgi turpmākie ziņojumi vai tiks lieki publiskota informācija.¹⁹

---

¹⁸ Saņemšanas apstiprinājuma paraugs iekļauts Vadlīnijās trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšanai vai lsts pārvades institūcijās (16. – 17. lp.).

¹⁹ Direktīvas preambulas 57. apsvērumš.

35. Pēc tam kad trauksmes cēlēja ziņojuma izskatīšana ir pabeigta, **trauksmes cēlēju informē par izmeklēšanas galarezultātu** – konstatētajiem faktiem un pieņemto lēmumu vai veiktajām darbībām. Svarīgi iespējami visaptveroši informēt trauksmes cēlēju par izskatīšanas galarezultātu. Trauksmes cēlējam var norādīt, vai pārkāpums ir apstiprinājies vai nav, kāds ir konstatētais kaitējums, personu atbildība, veiktie uzlabojumi.

Atbilstības trauksmes celšanai noteikšana

36. Saņemot trauksmes cēlēja ziņojumu, izvērtē, vai trauksmes cēlējs atbilst likumā noteiktajai definīcijai:

trauksmes cēlējs – fiziskā persona, kura sniedz informāciju par iespējamu pārkāpumu, kas var kaitēt sabiedrības interesēm, ja persona šo informāciju uzskata par patiesu un tā gūta, veicot darba pienākumus vai dibinot tiesiskās attiecības, kas saistītas ar darba pienākumu veikšanu vai esot praksē, un kurai šīs informācijas sniegšanas dēļ varētu tikt radītas nelabvēlīgas sekas. (Likuma 1. panta pirmās daļas 7. punkts).

37. Trauksmes cēlēja četras galvenās pazīmes ir šādas:

Informācija ir gūta kontekstā ar darbu – trauksmes cēlējs sniedz informāciju, kuru guvis saistībā ar darba pienākumu pildīšanu, tostarp ar iecerētu vai paveiktu darbu. Trauksmes cēlējs ziņo par kādu rīcību, kuru novēro, tieši veicot darbu vai netieši esot darbavietā. Trauksmes cēlējs spēj profesionāli novērtēt situāciju un, novērojot neatbilstošu rīcību, izprast apdraudējumu, ko tā rada vai var radīt. Tāpat trauksmes cēlējs var kļūt par liecinieku kādai neatbilstošai situācijai, ko nepieciešams novērst (piemēram, sekretāre, jurists, padotais, praktikants u. tml.).

Pārkāpums var kaitēt sabiedrības interesēm – trauksmi ceļ sabiedrības interesēs, ar to saprotot, ka iespējamais pārkāpums apdraud kādas noteiktas sabiedrības intereses vai grupu, proti, trauksmes cēlējs nav tikai personīgi ieinteresēts, bet viņš var būt arī daļa no apdraudētās sabiedrības grupas. Piemēram, uzņēmuma ražotie produkti apdraud veselību, vidi, būvniecības uzņēmumā darbinieks novēro tādu būvniecības norisi, kas apdraud cilvēka dzīvību, konstatē darba drošības nepilnības, kas apdraud dzīvību u. tml.

Informāciju uzskata par patiesu – trauksmes cēlējs atbildīgi un godprātīgi izvērtē informāciju, kuru tas norāda ziņojumā, un, cik iespējams, pārlicinās, ka sniegtā informācija ir patiesa. Fakti var negūt apstiprinājumu, tomēr tikai apzināta nepatiesas un melīgas informācijas sniegšana nav trauksmes celšana un par to likumā paredzēta atbildība.

Iespējams pārkāpums – tas nozīmē, ka pārkāpums, iespējams, ir noticis, notiek vai var notikt. Trauksmes cēlējs pauž savas bažas, aizdomas, taču uz viņu negulstas visu pierādījumu iegūšanas slogs. Termins "pārkāpums" likumā definēts plaši kā tiesību normu pārkāpums, tostarp rīcība, kas ir pretēja tiesību akta mērķim (t. i., darbība vai bezdarbība, kas pati par sevi nav nelikumīga, bet vēršas pret tiesību aktā ietvertu aizsargāto interesi), bet arī saistošu ētikas vai profesionālo normu pārkāpums. Saziņā ar darbiniekiem tos aicina ziņot par darbā novērotu neatbilstošu rīcību, jo ne katrs darbinieks spēj definēt kādas rīcības saistību ar likumu un citiem rakstiskiem priekšrakstiem.

Trauksmes cēlēju ziņojumu izskatīšana pēc būtības

38. Ja pieņemts lēmums saņemt informāciju atzīt par trauksmes cēlēja ziņojumu, uzsāk tā izskatīšanu pēc būtības. Svarīgi trauksmes cēlēja ziņojumu izskatīt rūpīgi un atbildīgi. Izvērtēšanas procesa rezultāti var būt dažādi, piemēram, koriģējošas darbības, sods, uzlabota kontrole u. c.

39. Ja iesnieguma izskatīšanas laikā rodas aizdomas par pārkāpumu, kura izskatīšana nav organizācijas kompetencē, trauksmes cēlēja ziņojumu pārsūta kompetentajai institūcijai, informējot par to trauksmes cēlēju. Šī prasība galvenokārt attiecas uz valsts un pašvaldību institūcijām. Privātā sektora organizācijai būtu pienākums pārsūtīt ziņojumu kompetentajai institūcijai tikai noteiktos gadījumos. Piemēram, darbinieks ziņo par vides piesārņojumu, sabiedrības veselības apdraudējumu vai citām darbībām, kur nepieciešama tūlītēja reakcija, ko privātā organizācija pati nevar nodrošināt.

40. Ja trauksmes cēlējs vēlas par to pašu pārkāpumu iesniegt ziņojumu arī kompetentajā institūcijā agrāk nekā divu mēnešu laikā, viņš to var darīt, nezaudējot tiesības uz aizsardzību. Tomēr no resursu lietderīguma viedokļa var aicināt darbinieku par to informēt un vērtēt iespēju atsaukt ziņojumu, kas iesniegts, izmantojot iekšējo trauksmes celšanas sistēmu.²⁰

Personas datu apstrāde

41. Trauksmes cēlēja ziņojumā norādītie personas dati, tostarp trauksmes cēlēja vārds, uzvārds un kontaktinformācija, ļauj identificēt ziņojuma iesniedzēju un tādēļ ir īpaši aizsargājami. Šo informāciju zina tikai personas, kurām tas ir nepieciešams ziņojuma apstrādei, izskatīšanai un personas aizsardzībai.

42. Iekšējās kārtības noteikumos paredz, kādā veidā tiek droši glabāti trauksmes cēlēja personas dati un kurām personām tie var būt pieejami (tiklīdz nodoti).

---

²⁰ Minutes of the fourth meeting of the Commission expert group on Directive (EU) 2019/1937, 4 March 2021.

43. Iekšējās kārtības noteikumos paredz, ka trauksmes cēlēja personas datus bez objektīva iemesla un bez trauksmes cēlēja piekrišanas aizliegts nodot personām, kuras nav saistītas ar ziņojuma saņemšanu, izskatīšanu un personas aizsardzību.

Trauksmes cēlēja personas datus neizpauž ziņojumā minētajām personām, proti, iespējamā pārkāpuma izdarīšanā iesaistītajām personām un citām ziņojumā norādītajām personām. Ja trauksmes cēlēja ziņojuma izskatīšanas gaitā jāsazinās ar ziņojumā norādītajām personām, piemēram, lūdzot sniegt paskaidrojumus, nenorāda, kura persona un kad ir cēlusi trauksmi.

44. Likumā noteikts, ka, pēc tam kad personas iesniegums atzīts par trauksmes cēlēja ziņojumu, personas datus pseidonimizē.²¹ Pseidonimizācijas mērķis ir identitātes maskēšana un personas datu glabāšana atsevišķi.

45. Organizācija nodrošina, ka bez iemesla netiek izpausta trauksmes cēlēja ziņojumā norādīto personu identitāte, lai negrautu šo personu reputāciju, ievērojot, ka pārkāpums vēl tiek izmeklēts.

46. Organizācija nodrošina, ka, informējot personu, kura minēta trauksmes cēlēja ziņojumā, par viņas datu apstrādi, netiek apdraudēts trauksmes cēlējs (netiek atklāta tā identitāte).

6. Trauksmes cēlēju aizsardzība

47. Likumā noteikts skaidrs aizliegums radīt nelabvēlīgas sekas (represijas) trauksmes cēlējam, radniekam vai saistītajai personai trauksmes celšanas dēļ (likuma 13. pants). Šis aizliegums attiecas arī uz trauksmes cēlējiem, kuri izmanto iekšējo trauksmes celšanas sistēmu.

48. Ja tomēr trauksmes celšanas dēļ radītas nelabvēlīgas sekas, trauksmes cēlējam, radniekam vai saistītajai personai ir tiesības uz likumā noteikto aizsardzību (likuma 10. pants).

---

²¹ Pseidonimizācija definēta Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regulā (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (Vispārīgā datu aizsardzības regula).

49. Trauksmes cēlēja aizsardzība ir kopīga atbildība visām pusēm, kuras ir iesaistītas Trauksmes celšanas likuma darbībā. Aizsardzību nodrošina arī privātā sektora organizācijas, kurās darbojas iekšējās trauksmes celšanas sistēmas. Pati organizācija atbildīgi izturas pret trauksmes cēlēja personas datiem, aizsargājot to konfidencialitāti.

7. Piemēri un noderīgi resursi

Eiropas Investīciju banka:

www.eib.org/attachments/strategies/eib_s_whistleblowing_policy_en.pdf

Norden: www.norden.org/en/information/whistleblower-procedure

ArcelorMittal:

<https://corporate.arcelormittal.com/investors/corporate-governance/whistleblower>

Equinor (Statoil). Pretkorupcijas atbilstības programma (Ziņošana):

<https://www.equinor.com/content/dam/statoil/documents/ethics/equinor-anti-corruption-compliance-program.pdf>

Singapore Press Holdings Ltd:

www.sph.com.sg/corporate-governance/whistleblowing-policy-procedure

Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 23. oktobra Direktīva (ES) 2019/1937 par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem:

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.305.01.0017.01.LAV&toc=OJ:L:2019:305:TOC

Trauksmes celšanas likums: <https://likumi.lv/ta/id/329680-trauksmes-celsanas-likums>

Valsts kancelejas materiāli par trauksmes celšanu:

www.trauksmescelejs.lv

www.mk.gov.lv/lv/trauksmes-celsana

Starptautiskās Tirdzniecības palātas vadlīnijas:

<https://iccwbo.org/publication/icc-guidelines-on-whistleblowing/>

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja vadlīnijas:

https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/16-07-18_whistleblowing_guidelines_en.pdf

Eiropas Padomes materiāli par trauksmes celšanu:

<https://www.coe.int/en/web/cdcj/activities/protecting-whistleblowers>

<https://pace.coe.int/en/files/28096/compendium>